

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

6

SIRA SAYISI: 420

**Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türk Dili
Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına
İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik
Yapılmasına Dair Protokol'ün Onaylanmasının
Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/4909) ve
Dışişleri Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/4909 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4

- Genel Gerekçesi4

• Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi5

• Dışışleri Komisyonu Raporu6

• Teklif Metni9

• Dışışleri Komisyonunun Kabul Ettiğı Metin9

• Protokol Metni10

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi’nde yayımlanan 1160826 evrak numaralı “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol”ün onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa Şentop
Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/4909)	
ESAS	Dışışleri Komisyonu
TALİ	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu

GENEL GEREKÇE

3/10/2009 tarihinde imzalanan ve 9/6/2010 tarihli ve 5989 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması 13/7/2010 tarihli ve 2010/700 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

12/11/2021 tarihinde İstanbul’da düzenlenen Devlet Başkanları Zirvesinde, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin adının Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmesi kararlaştırılmıştır.

11/11/2022 tarihinde Semerkant’ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesinde imzalanan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol ile Türk Konseyinin Türk Devletleri Teşkilatına dönüşmesi sürecinde hukuki altyapı tamamlanmış olacaktır.

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

Sayı: Z-90666677-599-134195

26 Ocak 2023

Konu: Protokol

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

11 Kasım 2022 tarihinde Semerkant'ta imzalanan “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol”ü Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Cumhurbaşkanı

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

13/03/2023

Esas No: 2/4909

Karar No: 250

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4909 esas numaralı, “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 08/03/2023 tarihinde yaptığı 42’nci toplantısında görüşölmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Cumhurbaşkanlığınca 26/01/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol”, 27/01/2023 tarihinde Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop imzasıyla “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi” olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 2/4909 esas numaralı Kanun Teklifi, aynı tarihte, esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklif, Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi 08/03/2023 tarihli 42’nci toplantısında Dışişleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde Teklif ile, Türk dili konuşan devletler ve halkları arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi ve en üst düzeyde geliştirmesini amaçlayan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması’nda yer alan “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi” ve “Türk Dili Konuşan Ülkeler” ibarelerinin “Türk Devletleri Teşkilatı” ve “Türk Devletleri” şeklinde değiştirilmesini amaçlayan Protokol’ün onaylanmasının uygun bulunmasının amaçlandığı görülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuzda Teklif’in tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;¹

Dışişleri Bakan Yardımcısı Yasin Ekrem Serim tarafından;

Aile meclisimiz olarak gördüğümüz Türk Devletleri Teşkilatının, Türk dünyasının birlik ve beraberliğinin pekiştirilmesi açısından merkezî bir rol oynadığı,

Türk Devletleri Teşkilatının, uluslararası alanda tanınan, faaliyetleri dikkatle izlenen, itibarlı ve üçüncü ülkelerin iş birliği içinde olmak istedikleri bir teşkilat hâline geldiği,

2021 İstanbul Zirvesi’nde Türk Devletleri Teşkilatının kurumsallaşması ve Teşkilatımızın 2040 vizyonunun ortaya konulması açısından önemli kararlara imza atıldığı, Türk Konseyinin teşkilata dönüşümü, bu kurumsallaşmanın en önemli boyutlarından olduğu,

Protokol’de ayrıca Türk Devletleri Teşkilatının ilgili ve bağlı TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültürel Miras Vakfı’yla ilişkilerinin çerçevesinin düzenlendiği, böylelikle bahse konu kuruluşların faaliyetlerini daha etkin, verimli ve eş güdüm içinde gerçekleştireceği, ancak bunun hukuki altyapısının oluşturulması için 2009 yılında imzalanan Nahçıvan Anlaşması’nda değişiklik yapılması gerekliliğinin hasıl olduğu,

Devlet başkanlarınca 11 Kasım 2022 tarihinde Semerkant’ta imzalanan Nahçıvan Anlaşmasını tadil eden Protokol’ün üye ülkelerce onay işlemlerinin tamamlanmasıyla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin adının “Türk Devletleri Teşkilatı” olarak geliştirilmesinin hukuki altyapısının tekemmül etmiş olacağı,

Türk dünyasının bütünleşmesine öncülük eden ülkemizin, Nahçıvan Anlaşmasını tadil eden Protokol’ün onay sürecini tamamlayan ilk ülke olmasına da önem atfedildiği,

Türk Devletleri Teşkilatı ülkeleri liderlerinin katılımıyla Türk Devletleri Teşkilatının olağanüstü zirvesinin Azerbaycan’ın önerisiyle ülkemizin ev sahipliğinde 16 Mart 2023 tarihinde düzenleneceği,

Türk Devletleri Sekretaryasının önerisiyle de zirvenin temasının afet acil durum yönetimi olarak belirlendiği,

¹ Komisyonun toplantı tutanaklarına aşağıdaki bağlantı adresinden ulaşılabilir:

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari_goruntule?pTutanakId=3110

Bölgedeki son gelişmeler ışığında daha da önem kazanan ikili ve çok taraflı ilişkilerimiz çerçevesinde mezkûr Anlaşmanın onay sürecinin tekemmül etmesinin yüksek öncelikli olarak değerlendirmekte olduğu,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Kabuller ve Değişiklikler

Teklif'in tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Teklif ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek oy birliği ile maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Teklif'in 1'inci, 2'nci ve 3'üncü maddeleri ile tümü aynen ve oy birliği ile kabul edilmiştir.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca, Teklif'in Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı ve Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Teklif ile ilgili özel sözcü olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Kâtip
<i>Akif Çağatay Kılıç</i>	<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>Ceyda Bölünmez Çankırı</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Ahmet Haluk Koç</i>	<i>Aydın Adnan Sezgin</i>
Ankara	Ankara	Aydın
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Atilla Ödünç</i>	<i>Hişyar Özsoy</i>
Balıkesir	Bursa	Diyarbakır
	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Üye	Üye	Üye
<i>Kamil Aydın</i>	<i>Derya Bakbak</i>	<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i>
Erzurum	Gaziantep	İstanbul
	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Üye	Üye	Üye
<i>Ahmet Ünal Çeviköz</i>	<i>Yunus Emre</i>	<i>Zafer Sırakaya</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	
<i>Hasan Turan</i>	<i>Niyazi Güneş</i>	
İstanbul	Karabük	
	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Türkiye Büyük Millet Meclisi	(Sıra Sayısı: 420)	

TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ
MUSTAFA ŞENTOP’UN TEKLİFİ

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER
İŞBİRLİĞİ KONSEYİNİN KURULMASINA
İLİŞKİN NAHÇIVAN ANLAŞMASINDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 11 Kasım 2022 tarihinde Semerkant’ta imzalanan “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol”ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

DİŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER
İŞBİRLİĞİ KONSEYİNİN KURULMASINA
İLİŞKİN NAHÇIVAN ANLAŞMASINDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- Teklifin 1’inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Teklifin 2’nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Teklifin 3’üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER İŞBİRLİĞİ KONSEYİ'NİN KURULMASINA
İLİŞKİN NAHÇIVAN ANLAŞMASI'NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
PROTOKOL**

Bundan böyle "Taraflar" olarak anılacak olan Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Özbekistan Cumhuriyeti,

3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da yapılan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin kurulmasına ilişkin, bundan böyle "Anlaşma" olarak anılacak olan Nahçıvan Anlaşması'nın 21. Maddesine atıfta bulunarak,

Türk Devletlerinin son yıllarda kaydettiği önemli siyasi ve sosyo-ekonomik ilerlemenin altını çizerek,

Anlaşma çerçevesinde geniş kapsamlı ve çok taraflı işbirliğinin daha da derinleştirilmesi için Türk Dünyasındaki ilişkilerin gelişimini ve Türk Devletlerinin ortak iradesini vurgulayarak,

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin kuruluşundan bu yana kaydettiği olağanüstü başarıları ve elde ettiği kurumsal gelişmeyi takdir ederek ve Teşkilatın Türk Dünyasında ve uluslararası alanda iş birliğine dayalı ve koordineli hareket etmedeki rolünü daha da geliştirmeye yönelik taahhüdün altını çizerek,

Devlet Başkanları Konseyi'nin "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" isminin "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmesine ilişkin 12 Kasım 2021 tarihli Kararını dikkate alarak,

aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Madde 1

Anlaşmanın adı aşağıdaki gibidir:

"Türk Devletleri Teşkilatı'nın Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşması"

Madde 2

Anlaşmanın birinci maddesi aşağıdaki gibidir:

"Türk Devletleri Teşkilatı"

Taraflar, "Türk Devletleri Teşkilatı" adında (bundan böyle "TDT" olarak anılacaktır) uluslararası bir teşkilat kurarlar."

Madde 3

Anlaşma metninin tamamında "TDİK" kısaltması "TDT" kısaltması ile değiştirilir.

Madde 4

Anlaşma metninin tamamında yer alan "Türk Dili Konuşan Ülkeler" ifadesi "Türk Devletleri" ifadesiyle değiştirilir.

Madde 5

Anlaşmanın 4. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilir:

"TDT'nin ilgili ve bağlı kuruluşları

Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), TDT'nin ilgili kuruluşu olarak, Türk Devletleri Parlamentoları arasındaki iş birliğini artırmak amacıyla 21 Kasım 2008 tarihli İstanbul Anlaşması uyarınca faaliyet gösterir.

TDT ile ilgili kuruluş olarak TÜRKSOY ve TDT'ye bağlı kuruluşlar olarak Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Miras Vakfı; yetkileri dâhilinde kültür, bilim ve eğitim alanlarında iş birliğini, Türk Dünyasının ortak değerlerini yaymayı ve sevdirmeyi, Türk kültürü ve mirasını korumayı ve tanıtmayı sürdürürler.

Taraflar, işbu Anlaşma'nın görev ve amaçlarının yerine getirilmesi için başka kurum ve kuruluşlar kurabilirler."

Madde 6

Anlaşmanın 5. Maddesinin üçüncü fıkrasında ve 6. Maddesinin dördüncü fıkrasında "Olağanüstü" ifadesinden sonra "ve Gayriresmî" ifadesi eklenir ve "toplantı" kelimesi "toplantılar" olarak değiştirilir.

Madde 7

Anlaşmanın 7. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "DİBK tarafından kabul ve DBK tarafından onay" ifadesi "DİBK tarafından onay ve DBK tarafından kabul" ifadesi ile değiştirilir.

Madde 8

Anlaşmanın 8. Maddesi aşağıdaki gibidir:

“Başkanlık

Olağan DBK toplantısına ev sahipliği yapan Taraf, bir sonraki olağan DBK toplantısına kadar TDT’ye Başkanlık eder.”

Madde 9

Anlaşmanın 9. Maddesinin ikinci fıkrasında geçen “kabul edilen (tasdiklenen)” ifadesi “onaylanan” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 10

Anlaşmanın 16. Maddesi aşağıdaki gibidir:

“Gözlemciler ve Ortaklar

TDT bünyesindeki gözlemci ve ortak statüleri, devletlere, uluslararası teşkilatlara ve diğer teşekküllere verilebilir.

Bu tür statülerin verilmesine ilişkin düzen ve usul, TDT Usul Kuralları uyarınca belirlenir.”

Madde 11

Anlaşmanın 18. Maddesinde yer alan “DİBK tarafından kabul edilmiştir ve DBK tarafından onaylanmıştır” ifadesi “DİBK tarafından onaylanmıştır ve DBK tarafından kabul edilmiştir” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 12

Anlaşmanın 22. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçüncü” ifadesi “son” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 13

1. İşbu Protokol, Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasıdır.

2. İşbu Protokol, yürürlüğe girmesi için gerekli C usullerin tamamlandığına ilişkin Depozitör tarafından son yazılı bildirimin alınmasından sonra otuzuncu günde yürürlüğe girer.

3. İşbu Protokolün Depozitörü, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığıdır. İşbu Protokolün asıl nüshası, her bir imzacıya onaylı birer nüsha gönderecek olan Depozitör tarafından saklanır.

İşbu Protokol, Semerkant'ta 11 Kasım 2022 tarihinde Azerbaycanca, Kazakça, Kırgızca, Türkçe, Özbekçe ve İngilizce dillerinin her birinden birer asıl nüsha halinde ve tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır. İşbu Protokol metinleri arasında uyumsuzluk olması halinde, Taraflar İngilizce nüshayı esas alır.

Azerbaycan Cumhuriyeti adına

Kazakistan Cumhuriyeti adına

Kırgız Cumhuriyeti adına

Türkiye Cumhuriyeti adına

Özbekistan Cumhuriyeti adına

TBMM Basımevi - 2023

Türkiye Büyük Millet Meclisi

(Sıra Sayısı: 420)